

Növekedés és fenntarthatóság

NFFT műhelykonferencia
2014. június 4.

Bessenyei István

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

Egy példa

Rókák a Nyulak Szigetén

Hová vezet ez:

Falánk rókák és kevésbé szapora nyulak esetén mindkét populáció kihal.

Kevésbé falánk rókák és szapora nyulak esetén mindkét populáció túlél, de létszámuk ingadozik.

A rókapopuláció csak úgy tud növekedni, ha nem csak nyulát eszik, hanem pl. békát is...

... vagy vadkacsát.

De ez csak egy példa. A magyarázat:

- a Nyulak Szigete → a Föld
- a nyúl populáció → az ember gazdasági tevékenységének alapját képező természeti-környezeti bázis.
- a rókapopuláció → az ember gazdasági tevékenysége
- a kacsát, békát evő róka → a Föld természeti-környezeti bázisát kímélő termelési technológia.

Van ilyen?

Talán. De a példa akkor sem tökéletes:

Nem regenerálható természeti erőforrások

Milyen ütemben történjen a felhasználásuk?

(csökkenő - növekvő - állandó)

Mi a cél a felhasználásukkal?

- az egy főre eső fogyasztás változatlan szinten tartása,
- vagy növelése?

Végtelen időhorizonton fenntartható-e a modern ipari termelésen alapuló gazdaság?

Optimális erőforrásfelhasználási pályák

Meghatározásuk során hogyan értékeljük az utánunk jövő generációk jólétét?

- Úgy, mint saját jólétünket.
- Saját jólétünknél alacsonyabbra, hisz van technikai haladás.
- Saját jólétünknél magasabbra, mert csökken az erőforráskészlet, romlik a természeti környezet.

A megoldás szerencsére egyértelmű

A nem regenerálható erőforrásokat csökkenő ütemben kell felhasználni.

Pontosabban: csökkenő ütemben kellene felhasználni.

Sőt ezt a szabályt a tökéletes piaci verseny ki is kényszerítené,

ha a piaci verseny tökéletes lenne,

azaz egyetlen szereplő sem rendelkezne erőfölénnyel.

Még egy jó hír: megújítható erőforrások

bár ezek

- költségesebbek.
- kapacitásuk korlátozott.

Mikor kell őket használatba venni?

Többnyire már a megújítható erőforráskészletek kimerülése előtt.

- Akkor is, ha a társadalmi jólét maximalizálása a cél,
- és akkor is, ha a vállalati profit növelése

És így fenntartható a növekedés?

Igen. De van két feltétel:

1. A nem regenerálható erőforrásokat termelt erőforrásokkal kell helyettesíteni:
fizikai és emberi tőkével.
2. Technikai haladás.

A fizikai tőke állományának növelése

Forrása a megtakarítás,
azaz a fogyasztás egy részéről történő lemondás.
Ha ez elégtelen, a növekedés nem tartható fenn.
Pl: Magyarország 2002 – 2007.

Forrásfelhasználás: a beruházás.

De gyakran téves beruházási döntések születnek.

- keynesi közgazdaságtan: ez is jó, mert munkahelyet teremt
- neoklasszikus elmélet: Ki kell küszöbölni, az irracionális erőforrásfelhasználás miatt.

Kiküszöbölhetők-e a téves beruházási döntések?

Tervgazdaság egy ilyen kísérlet.

Sikertelennek bizonyult: Nem küszöbölte ki.

Oka a gyenge pénzügyi fegyelem.

(„puha költségvetési korlát”)

Aggasztó, hogy

a pénzügyi fegyelem a fejlett piacgazdaságokban is lazul.

És így a hibás beruházási döntések kockázata a társadalom egészére hárítható.

További nehézségek #1: államadósság

$$\dot{b} = (r - g)b + x$$

b a GDP arányos államadósság

r a reálkamatláb

g a GDP növekedési üteme

x a költségvetési deficit/GDP

Probléma: x csökkenésével g is csökken.

Ez a megszorító csomagok „ára”.

Növekedés $x > 0$ és $b > 0$ esetén

Biztosan lehetséges fenntartható növekedés,
ha az alábbi feltételek teljesülnek:

A kormányzat csökkenti a GDP/arányos
deficitet, amennyiben

- az a 3%-os küszöbértéket meghaladja, vagy
- az adósság/GDP hányados a 60%-os küszöbértéket meghaladja.

Sőt, az így elért növekedési pálya stabil.

Imént elégséges, de nem szükséges feltételek.

- Bizonyos esetekben az elsődleges deficit növelése hatékonyan szolgálja az államadósság stabilizációját
(pl: Magyarország 2010.),
- csakúgy, mint a kevesebb fiskális szigor.
- Az ilyen jelenség nem ismeretlen a komplex dinamikát mutató rendszerekben.

További nehézségek #2: jóléti transzferek

nyugdíjrendszer, munkanélküli ellátás

Mérsékl-e a munkavállalási hajlandóságot?

A munkavállalók attitűdjétől függ,

de többnyire igen.

Ráadásul ez az attitűd egyéenként nagyfokú eltérést mutat.

Alacsonyabb munkavállalási hajlandóság

→ kevesebb adó- és járulékbefizetés

→ fenntarthatatlan ellátórendszerek.

Kereseteltitkolás

Előnyei:

- Nem fizet adót és járulékot.
- Munkanélküli ellátást kap.

Hátrányai:

- alacsonyabb nyugdíj
- esetleges büntetés

Kereseteltitkolásra ösztönöznek

- a magas adó- és járulékkulcsok
- az alacsonyabb nyugdíjszorzó
- a magasabb munkanélküli segély és alapnyugdíj.

#3. A technikai haladás nem manna az égből.

A K+F tevékenység jelentős részét vállalatok végzik.

Ez a legkockázatosabb beruházás, mert

- Gyakran sikertelen.
- Ha sikeres is, féltő, hogy az eredményt ellopják.

Jelentős finanszírozási forrást igényel.

Miből? A vállalati profitból.

De profit csak akkor van, ha a vállalat piaci erőfölénnyel rendelkezik.

Ám ekkor nem teljesül a nem regenerálható természeti erőforrások hatékony felhasználásának feltétele.

A K+F sikerének további feltétele

A már rendelkezésre álló összes tudás birtokbavétele és alkalmazása.

Newton: „Azért láttam embertársaimnál messzebbre, mert óriások (pl: Kepler) vállára kapaszkodtam fel.”

Ehhez ma már magas színvonalú oktatási rendszer lenne szükséges.

Nem tömegképzés, ahol

tovább él a tervgazdaság káros öröksége:

a formális tervteljesítés.

Összegzés: A fenntartható növekedés feltételei

- Folyamatosan csökkenteni kell a nem regenerálható természeti erőforrások felhasználását.
- Amint lehetséges, használatba kell venni a megújítható erőforrásokat.
- Törekedni kell a nem megújítható erőforrások helyettesítésére.
- Ösztönözni kell a megtakarításokat.
- Erősíteni kell a pénzügyi fegyelmet.

A fenntartható növekedés további feltételei

- Törekedni kell a maastrichti kritériumok betartására.
- A társadalmi ellátórendszer ösztönözzön
 - munkavállalásra
 - keresetbevallásra

Legalábbis széles potenciális munkavállalói rétegeket!
- A K+F tevékenység kormányzati finanszírozása.
- A meglévő tudástőke amortizációját megakadályozó oktatási rendszer.

Köszönöm a figyelmet!

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

